

हिंदुस्थान

संपादकीय

बुधवार, दि. १ एप्रिल २०२०

कठीण वळणावर आर्थिक व्यवस्था

नुकताच गुडीपाडवा संपन्न झाला. हिंदू प्रथेप्रमाणे गुडीपाडव्याला नविन वर्षाची सुरुवात होते. तर १ जानेवारीपासून नविन कॅलेंडर वर्ष सुरु होते. मुस्लिम धर्मीयांचे नविन वर्षाच्या सुरुवातीची तारीख वेगळी आहे. तर जगभरात १ एप्रिलला नविन आर्थिक वर्षाची सुरुवात केली जाते.याचा अर्थ पूर्वी दिवाळीपासून नविन कॅशबुक सुरु होत असे. आता ते १ एप्रिलपासून सुरु होते.

१ एप्रिल म्हटले की आजचा दिवस टवाळखोरी करण्याचा परवाना असलेला दिवस म्हणून डोळ्यासमोर येतो.यावर्षी कोरोना या संसर्गजन्य रोगाने देशात थैमान मांडले आहे. अर्थातच गुडी पाडवा हा हिंदू संस्कृतीप्रमाणे असलेला नविन वर्षाचा पहिला दिवस अत्यंत साधेपणाने घरोघरी गुडी उभारून साजरा झाला.कोरोना संसर्ग रोगावर विजय मिळू दे अशीच प्रार्थना सर्वांनी केली.

आज १ एप्रिल नविन आर्थिक वर्षाचा पहिला दिवस. भारत सरकारसह देशातील विविध राज्ये तथा स्थानिक सार्वजनिक संस्थांनी पुढील आर्थिक वर्षाचे अंदाजपत्रक सादर केले. त्यावेळी देशात धुमाकूळ घालत असलेल्या संसर्गजन्य रोगासाठी देशभरात लॉकआऊट करावे लागेल याची साधी कल्पना देखिल नव्हती. देशात वावटळी प्रमाणे पसरत असलेल्या कोरोना संसर्गजन्य रोगाने सर्व व्यवहार ठप्प केलेत. त्यामुळे उद्योग, व्यापारी, शेतकरी यांना मिळू दे अशीच प्रार्थना सर्वांनी केली.

आज १ एप्रिल नविन आर्थिक वर्षाचा पहिला दिवस. भारत सरकारसह देशातील विविध राज्ये तथा स्थानिक सार्वजनिक संस्थांनी पुढील आर्थिक वर्षाचे अंदाजपत्रक सादर केले. त्यावेळी देशात धुमाकूळ घालत असलेल्या संसर्गजन्य रोगासाठी देशभरात लॉकआऊट करावे लागेल याची साधी कल्पना देखिल नव्हती. देशात वावटळी प्रमाणे पसरत असलेल्या कोरोना संसर्गजन्य रोगाने सर्व व्यवहार ठप्प केलेत. त्यामुळे उद्योग, व्यापारी, शेतकरी यांना मिळू दे अशीच प्रार्थना सर्वांनी केली.

आज १ एप्रिल नविन आर्थिक वर्षाचा पहिला दिवस. भारत सरकारसह देशातील विविध राज्ये तथा स्थानिक सार्वजनिक संस्थांनी पुढील आर्थिक वर्षाचे अंदाजपत्रक सादर केले. त्यावेळी देशात धुमाकूळ घालत असलेल्या संसर्गजन्य रोगासाठी देशभरात लॉकआऊट करावे लागेल याची साधी कल्पना देखिल नव्हती. देशात वावटळी प्रमाणे पसरत असलेल्या कोरोना संसर्गजन्य रोगाने सर्व व्यवहार ठप्प केलेत. त्यामुळे उद्योग, व्यापारी, शेतकरी यांना मिळू दे अशीच प्रार्थना सर्वांनी केली.

आज १ एप्रिल नविन आर्थिक वर्षाचा पहिला दिवस. भारत सरकारसह देशातील विविध राज्ये तथा स्थानिक सार्वजनिक संस्थांनी पुढील आर्थिक वर्षाचे अंदाजपत्रक सादर केले. त्यावेळी देशात धुमाकूळ घालत असलेल्या संसर्गजन्य रोगासाठी देशभरात लॉकआऊट करावे लागेल याची साधी कल्पना देखिल नव्हती. देशात वावटळी प्रमाणे पसरत असलेल्या कोरोना संसर्गजन्य रोगाने सर्व व्यवहार ठप्प केलेत. त्यामुळे उद्योग, व्यापारी, शेतकरी यांना मिळू दे अशीच प्रार्थना सर्वांनी केली.

नितीन गडकरी : जगावेगळं संवेदनशील रसायन...

नितीन गडकरी हे नाव नुसतं उच्चारलं जरी गेलं, तरी नजरेसमोर उभा राहतो एक वेगळाच माणूस! ज्याच्याकडे अफलातून कल्पनाशक्ती आहे, काम करण्याची अफाट क्षमता आहे, काम करवून घेण्यासाठी अचाट बुद्धिमत्ता आणि हातोटी आहे, इतरापेक्षा वेगळं स्वतःचं कौशल्य आहे, विशिष्ट प्रकारची कार्यशैली आहे, सकारात्मक भाव आहे, सतत नवीन काहीतरी करण्याचा ध्यास आहे, जनतेची प्रगती हाच ज्याचा ध्यास आहे, असा माणूस म्हणजे नितीन गडकरी! सध्या संपूर्ण देश कोरोनाच्या भीतीने ग्रस्त आहे. प्रत्येक जण काळजीत आहे. काय होणार, याची कुणालाच कल्पना नाही. जशी जनता काळजीत आहे, तसेच जनतेचे प्रतिनिधित्व करणारे नेतेही काळजीत आहेत. पण, स्वतःचे काय व्हायचे ते होऊ देत, जनतेचे भले झाले पाहिजे, या काळजीने केंद्रीय मंत्री नितीन गडकरी सध्या झपाट्याला काम करीत आहेत. ईश्वरकृपेने ते शरीराने एकदम स्वस्थ आहेत, पण कोरोनाच्या काळजीने कमालीचे असवस्थ आहेत. २१ दिवसांचा लॉकडाऊन असल्याने नितीन गडकरी सध्या नागपूर येथील निवासस्थानीच आहेत. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी त्यांच्याकडे महाराष्ट्रातल्या १८ जिल्हांची जबाबदारी सोपविली आहे. कालपरवाच त्यांना भेटायला गेलो होतो. इकडच्या तिकडच्या गप्पा सुरू असतानाच त्यांना पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांचा दूरध्वनी आला. महाराष्ट्रात कोरोनाची काय स्थिती आहे, कुठल्या गोष्टींची कमतरता आहे, काय केले म्हणजे काय होईल, अशा अनेक गोष्टी नितीनजींनी पंतप्रधानांना सांगितल्या. प्रत्येक गोष्ट सांगताना त्यात जमतेप्रती आस्था दिलेकत होती, काळजी स्पष्टपणे झळकत होती. मोदींशी बोलताना गडकरीमधला संवेदनशील माणूस अर्थिक हळवा झाल्याचे पाहायला मिळाले. जगोजगामे सरकारी रुग्णालयांमध्ये जे डॉक्टर्स, परिचारिका आणि अन्य कर्मचारी काम करीत आहेत, त्यांच्या आरोग्याची काळजी गडकरींनी मोदींकडे व्यक्त केली आणि काय करायला पाहिजे, हे सुचविले, त्याच वेळी हे लक्षात आले की, हा माणूस काळजीपोटी किती असवस्थ आहे.

पूर्वी रुग्णालयांमध्ये नॉन ओव्हन क्लॉथ वापरण्याची अनुमती होती. पण, मरण्या काळात केंद्र सरकारने कायद्यात दुरुस्ती केली आणि असे नॉन ओव्हन क्लॉथ वापरण्यावर प्रतिबंध घालला. नवे जे मटेरियल आहे, त्याची सध्या सगळीकडेच प्रचंड कमतरता आहे आणि त्यामुळे पूर्वीचे नॉन ओव्हन क्लॉथ वापरण्याची अनुमती दिली गेली तर फार मोठी समस्या दूर होईल आणि डॉक्टरादी मंडळींच्या प्रकृतीला जो धोका संभवतो, तो दूर होईल, असे गडकरी यांनी मोदींना स्पष्ट बोलताना सुचविले आणि नंतर सविस्तर सगळी माहिती मेलने पंतप्रधान कार्यालयाला पाठविली.

जी कोणती जबाबदारी मिळते शंभर टक्के पार पाडण्याचा प्रामाणिकपणा गडकरी या माणसाकडे आहे, याबाबत त्यांचा हितवास्तुही शंका घेणार नाही! गडकरींचा हात म्हणजे एककरपार परीसच आहे! परिसाचा स्पर्श जिथे होतो, तिथे त्याचे सोने होते, असे म्हणतात. तसेच गडकरींचेही आहे. जे काम गडकरींकडे सोपविले जाते, ते फाट झाल्याशिवाय राहात नाही. केंद्रातले भूषुष्ट वाहतूक खाते याआधी किती लोकांना माहिती होते, कल्पना नाही. पण, गडकरींकडे हे खाते आले आणि देशभर रस्ते आणि पुलांचे जाळे विणले गेले तेव्हा या खात्याची महत्ता लोकांना कळली. महाराष्ट्रातल्या पीडब्ल्यूडीचेही असेच होते. गडकरींकडे गंगा शुद्धीकरणचे काम दिले, त्यांनी चुणुक दाखविली. आज गंगा जी निर्मळ दिसते आहे, त्याचे श्रेय गडकरींनाच द्यावे लागते. दुसऱ्या कारकीर्दीत गडकरींकडे सूक्ष्म, लघु आणि मध्यम उद्योग अर्थात, एमएसएमई हे खाते पंतप्रधानांनी सोपविले. कमी बजेट असलेले आणि कुणालाच माहिती नसलेल्या या खात्याला गडकरी यांनी स्वतःच्या कल्पक बुद्धीने वेगळी ओळख मिळवून दिली, हे कुणी नाकारू शकत!

कोरोनाला प्रतिबंध घालण्यासाठी गडकरींकडे ज्या १८ जिल्हांची जबाबदारी सोपविण्यात आली आहे, त्या अडराही जिल्हांचे कलेक्टर्स, पोलिस अधीक्षक यांच्याशी, वरिष्ठ वैद्यकीय अधिकार्यांशी,

रुग्णालयांच्या प्रशासकीय अधिकार्यांशी गडकरी नियमित संवाद साधत आहेत, त्यांना येणाऱ्या समस्या सोपवून घेत आहेत, काय हवे काय नको, केंद्र सरकारकडून कशा प्रकारची मदत अपेक्षित आहे, हे सगळे जाणून घेऊन त्याची माहिती पंतप्रधान कार्यालयाला कळविणे आणि स्वतःचे मत पंतप्रधानांना सांगून प्रत्यक्ष मदत मिळवून देण्यापर्यंत गडकरी सगळी कामे आस्थेने करीत आहेत. स्वतःच्या पातळीवर जी कामं करता येतात, त्याचा निर्णय तर ते क्षणात करतात दिसले. देशभरातील टोल नाक्यांवर त्यांनी टोलबंदी केली. नाक्यांवर गर्दी होऊ नये व कोरोनाच्या संसर्गाचा धोका टाळावा, हा त्यामागील प्रामाणिक उद्देश. पण, काही लोकांनी त्यांच्या या निर्णयाची टिाटल करण्याची संधी सोडली नाही. गडकरींचा हा निर्णय म्हणजे टकल्याला कंगवा भेट देण्यासारखे आहे, अशी खिळी अनेकांनी उडवली. खरेतर ही वेळ टिंगलटवाळी करण्याची नाही. कुणाला टिंगल करण्याची संधी मिळेल असा निर्णय ते कधीच करीत नाहीत. पण, परिस्थितीचे गंभीरपणे ज्ञानात कळत नाही, तीच माणसं गडकरींसारख्या संवेदनशील नेत्याने घेतलेल्या निर्णयाची चेष्टा करण्याचा वेडेपणा करतात. सध्या मोठ्या प्रमाणात मजुरांचे स्थलांतर सुरू आहे. त्यांची उपासमार होऊ नये, या हेतूने गडकरी यांनी टोलमालकाना आवाहन केले होते की, टोलवरून जाणाऱ्या लोकांच्या जेवणाची व्यवस्था करता आली तर बघा. इथे आदेश नव्हता. आवाहन होते, विनंती होती. देशाचा एक भारदस्त मंत्री विनंती करतो, याला वेगळे महत्त्व आहे. त्यामुळे त्यांच्या विनंतीचा समानाही झाल्याचे देशाने पाहिले, अनुभवले आहे.

ज्या १८ जिल्हांची जबाबदारी नितीन गडकरी यांच्याकडे आहे, त्या सगळ्या जिल्हांमधील अधिकार्यांशी बोलतानाही गडकरींची भाषा ही संवेदनशीलतेचीच असते. प्राप्त परिस्थितीत अधिकारी फार मोठी भूमिका बजावत आहेत आणि स्वतःचा जीव धोक्यात घालून हे लोक काम करताहेत, याची पूर्ण जाणीव गडकरींना असल्याने त्यांच्या वागण्या-बोलण्यातून स्पष्टपणे जाणवते. काम न करणाऱ्या अधिकार्यांशी एवढी गडकरी कसे बोलतात, आणि प्रामाणिकपणे काम करणाऱ्या अधिकार्यांचा कसा सन्मान करतात, हे सगळ्यांनाच ठाऊक आहे. कोरोनाला आळा घालण्यासाठी दिवसरात्र काम करणाऱ्या अधिकार्यांचे मनोबल वाढविण्याचे अतिशय प्रशंसनीय काम गडकरींकडून सुरू आहे. आताची परिस्थिती गंभीर आहे. ते गाभीरपणे लक्षात घेत गडकरींनी अधिकार्यांशी नियमित संवाद सुरू ठेवल्याने राज्य सरकारलाही मोठीच मदत मिळत आहे. केंद्र-राज्य यांच्यातील एक महत्त्वाचे दुवा म्हणून गडकरी यांचे सध्याचे काम अद्योरेखित करण्याजोगेच आहे, यात शंका नाही!

देशाला आणि देशातील जनतेला आजवर जे माहितीच नसते, असे काम करण्यात गडकरी यांना विशेष रुची असते. त्यांच्या डोक्यात एकाच वेळी असंख्य विचार सुरू असतात. नुसते रस्ते तयार केले, रस्त्यांवर पूल बांधले म्हणजे आपली जबाबदारी संपली, असे ते मानत नाहीत. त्याहीपलीकडे समाजाचा एक घटक म्हणून आपली आणखी जबाबदारी आहे अन् ती पार पाडली पाहिजे, यासाठी ते सातत्याने धडपडत असतात. त्यांची ही धडपड प्रत्यक्ष कृतीतून दिसते. आताही कोरोनाच्या संकटाने ते अतिशय हळवे

झालेले दिसले. गोरगरीब जनतेच्या हिताची काळजी त्यांच्या बोलण्यातून क्षणोक्षणी जाणवत होती.

एका तासात ६० मिनिटे असतात. या ६० मिनिटांत नितीन गडकरींच्या डोक्यात ६० कल्पना येतात. त्यांच्या डोक्यातल्या कल्पना या अफाट आणि अचाट असतात. कुणीही चक्रावून जावं, अशा त्या कल्पना असतात. उदाहरणादाखल एक कल्पना मागत घेऊ. देशभरातील मूत्र गोळा केले आणि त्यावर प्रक्रिया केली, तर शेतीसाठी युरियाची आयात करण्याची वेळच येणार नाही, अशी भनाट कल्पना गडकरींनी गतकाळात मांडली. नेहमीप्रमाणेच टीकाकारांनी त्यांच्या या कल्पनेचीही टिंगलटवाळी केली. पण, टिंगलटवाळीकडे लक्ष न देता काम करणे हे गडकरींचे सूत्र आहे. भविष्यात ते ही कल्पनाही अंमलात आणतील आणि संपूर्ण जगाला चकित करतील, यात शंका नाही!

आपल्या डोक्यावरचे जे केस आहेत, त्यापासून अमिनी अँसिड तयार करण्याची कल्पना त्यांनी प्रत्यक्षात आणली आहे. त्यामुळे गडकरी जे बोलतात, ते करून दाखवतात. कोणताही कल्पना डोक्यात आल्यावर आधी ते त्यावर संशोधन करवून घेतात. तज्ज्ञ लोकांशी चर्चा करतात. जी कल्पना डोक्यात आली आहे, ती अंमलात आणणे शक्य आहे काय, याची खात्री पटविण्यानंतरच ते जाहीरपणे बोलून दाखवतात. त्यामुळे हसणाऱ्यांची तोंडे बंद करण्याची क्षमताही ते ठेवतात. इच्छाशक्ती असेल, प्रामाणिकपणे काम करण्याची तयारी असेल, स्वतः परिश्रम करून इतरांना मार्गदर्शन करण्याची क्षमता असेल, तर काहीही कठीण नाही, हे गडकरी यांनी प्रत्यक्ष कृतीतून सिद्ध करून दाखविले आहे.

नितीन गडकरी... रस्ते विकासाशी जुडलेले एक सुपरिचित असे नाव. अग्नी महाराष्ट्रात आणि आता गेली सहा वर्षे केंद्रात मंत्री म्हणून काम करताना स्वकर्तृत्वाने आकारास आलेले प्रभावी व्यक्तिमत्त्व. धडकेबाज कामगिरीसाठी आणि धाडसी निर्णयांसाठी परिचित असे नाव म्हणजे नितीन गडकरी. नितीन गडकरी हे नाव कानी पडताच एक जिंदादिल, दिलदार, कार्यक्षम, धाडसी, समर्पित, जिद्दी, परिश्रमी असे व्यक्तिमत्त्व समोर उभे राहते. कोणतेही काम अगदी मनापासून अन् निष्ठेने करणारा नेता, अशी ओळख त्यांनी महाराष्ट्रालाच नव्हे, तर संपूर्ण देशाला आपल्या कार्यकर्तृत्वाने करून दिली आहे. त्यामुळे गडकरी आणि विकास हे आता समीकरण झाले आहे.

नितीन गडकरी हा अतिशय संवेदनशील मनाचा नेता आहे. समाजाप्रती आपण काही देणं लागतो, या भावनेतून ते सतत काम करीत असतात. समाजातील दीन-दलित, शोषित, पीडित, वंचित घटकाना न्याय मिळाला पाहिजे, यासाठी ते ध्यास घेतल्यागत काम करीत असतात. त्यांच्याकडे कुणीही काम घेऊन जाऊ शकतं. पण, काम होणार असेल तरच ते हो म्हणतात आणि नसेल होणार तर स्पष्टपणे नाही म्हणतात. त्यांच्या या रोखटोक्त स्वभावामुळे अनेक लोक नाराजही होतात. ही नाराजीही गडकरी पत्करतात. कारण, लोकांना खोटेवा आशेवर ठेवून फसवणं त्यांना मान्य नाही. केवळ नागपूरचाच नव्हे, तर संपूर्ण देशाचा सर्वांगीण विकास झाला पाहिजे, ही गडकरींची आंतरिक इच्छा आहे. लोकमानवा काय आहे, हे जाणून काम करण्यात त्यांना रुची आहे. कारण, लोकमानवांचा सन्मान केला तरच आपण सार्वजनिक जीवनात काम करू शकू, याची त्यांना जाण आहे. अशी जाण असलेला नेता नागपूरकरांना आणि या देशाला लाभला, हे आपल्या सगळ्यांचे भाग्यच म्हणिले पाहिजे! म्हणूनच कोरोनाशी लढा देण्याच्या उद्देशाने ज्या १८ जिल्हांची जबाबदारी गडकरींकडे आहे, त्या जिल्हांनी काळजी करण्याचे कारणच नाही. शिवाय, गडकरींकडून जे उपाय पंतप्रधान कार्यालयाला सुचविले जात आहेत, त्याचा फायदा संपूर्ण देशालाही होईल, हे वेगळे सांगण्याची गरज नाही...

● गजानन निमदेव

नागपूर, मो. ९२८४८०२३०

सहज सुचलं म्हणून....

सकाळी सकाळी गाणे कानावर आले, एप्रिल फूल बनवण्याची लगेच ट्युब पेटली आज १ एप्रिल. आजचा हा दिवस म्हणजे खास दुस-याला बनवायचा पण आणि स्वतःच्या बनवलं जाण्याची मजाही तितक्याच खिलारूपणे स्विकारायचा पण.

आजच्या एप्रिलफूल च्या दिवशी तेव्हा वर्तमानपत्रात एक गमतीशीर खोटी बातमी असायची. ही खोटी बातमी शोचण्यासाठी आम्ही बारकाईने ते संपूर्ण वर्तमानपत्र काळजीपूर्वक वाचून काढीत असू. आजच्या दिवशी थोडेसे खोटे बोलून समोरच्याची थड्डा करणे हा गुन्हा माफ असायचा.अर्थात ही मजा फक्त थड्डामस्करी करत करत मनमुराद तुटली तर ठीक परंतु कोणाला दुखवून,त्याच्या वैगुण्यावर बोट ठेवून थड्डा केली तर ह्यातील निर्भेळ आनंद खळसास. आम्ही लहान असताना ह्या तारखेला होणाऱ्या बनवावनावीची आणि समवयस्कांबरोबर केलेल्या थड्डामस्कराची आठवण अजूनही मनात ताजीतवानी आहे.

ह्या १ एप्रिल च्या दिवशी एप्रिलफूल बनवितांना मोठ्या वडिलधाऱ्या लोकांनी काही नियम घालून दिले होते.सगळ्यात महत्त्वाचा नियम म्हणजे ही थड्डामस्करी, बनवावनावी फक्त आणि फक्त समवयस्क मित्रमैत्रिणींबरोबर करायची.मोठ्या वडीलधाऱ्या मंडळींची मस्करी लहान मुलांनी १एप्रिल म्हणून सुध्दा करायची नाही. आमच्या एका मैत्रीणीला भांडी घासायचा खूप कंटाळा.पण काकू म्हणजे तिची आई बाई आली नाही की कंटाळा जावा म्हणून मुद्दाम तिला भांडी घासायला लावायच्या.

माचं च्या शेवटी परिक्षा संपायच्या.त्यामुळे आम्ही सगळ्या मैत्रीणी मोकळ्या.झाले १एप्रिल ला ह्या वर्षी टारगेट म्हणून ह्या मैत्रीणीची निवड एकमताने झाली. हिच्या अनुपस्थितीत आमची मिटींग ठरली. नियमानुसार फक्त लहानांशी मजा,मस्करी मोठ्यांशी नाही म्हणून १ एप्रिल ला सकाळी ह्या मैत्रीणीच्या लहान बहिणीमाफत भांडेवाली बाई येणार नसल्याचा निरोप तिच्या आईपर्यंत पोहोचला. परिक्षा आटोपल्यामुळे आम्ही पण अजिबात दयामाया न दाखवता संपूर्ण भांडी हिच्याकडून घासून घेतली.आणि मग नेहमीप्रमाणे भांडेवालीची वेळ झाल्यावर बाई कामासाठी आली.तेव्हा ही सगळी एप्रिलफूल ची मजा उघड झाली.

खरंच लहानपण खूप निरागस असतं.ह्या एप्रिलफूल च्या बनवावनावी च्या नादात माझ्या शेजारच्या मैत्रीणीने (अर्थात आम्हीही होतोच बरोबर)वय वर्षे सात, आठ तिच्या नुकतचं लग्न झालेल्या चुलतबहिणीला मुलगा झाल्याची एप्रिलफूल बातमी शेजारी सगळीकडे सांगितल्यावर आमचे घरच्यांनी काय हाल केले आमचे आम्हाला माहित आणि विशेष म्हणजे आम्ही फक्त एप्रिलफूल केले तरी मोठे इत्के का रागावले हे किती दिवस कळत नव्हतं. असो

१ एप्रिल च्या एप्रिलफूल निर्मोताने का होईना ह्या गमतीशीर आठवणींना उजाळा मिळाला आणि थोडे नुकत्याच आलेल्या संकटाने सैरभर झालेले मन परत तरोताजा झाले.

● कल्याणी बापट

अमरावती

१०) श्री ललिता पंचरत्नस्तोत्रम्-५ प्रातर्वंदामि ललिते तव पुण्यनाम- कामेश्वरीति कमलेति महेश्वरीति। श्रीशाम्भवीति जगतां जननी परिति वादेवतेति वचसा त्रिपुरेश्वरीति।५।१। पाश्चात्य साहित्यातील एक वाक्य प्रसिद्ध आहे. नावात काय ठेवले आहे? अर्थात त्याचा संदर्भ श्री वेगळा असला तरी, नावात काय ठेवले आहे? हा प्रश्न पाश्चात्यांनाच पडू शकतो. भारतीय संस्कृती तर सख्ख सांगते जे काय ठेवले आहे ते नावातच ठेवले आहे. नामातच ठेवले आहे. भगवतांचे नाम ही भक्ताची सर्वात आवडती गोष्ट. नामाच्या आधारे नामी पर्यंत पोहोचणे हे साधनेचे बर्म.

प्रस्तुत श्लोकात पूज्यपाद आचार्यश्री आई लालितेच्या विविध नावांचा विचार प्रस्तुत करित आहोत.

आरंभी स्मरण, त्यानंतर वंदन आणि आता नामोच्चारण. बौद्धिक स्तरावर स्मरण, मानसिक स्तरावर वंदन आणि शरीराच्या मुखाने सातत्याने नामोच्चारण अशी ही रचना. त्यासाठी आचार्य म्हणतात, प्रातर्वंदामि- मी सकाळी बोलतो. नाम घेतो. वचसा- वाणीने ललिते - हे आई ललिताने ! तव पुण्यनाम- तुझी पुण्यदायक नावे. कोणकोणती आहेत ही नावे? तर कामेश्वरी- सकल कामनांची ईश्वरी. अर्थात भक्तांच्या सकल कामना पूर्ण करणारी.

कमला- कमळांमध्ये निवास करणारी. कमळाप्रमाणे उर्ध्वगामी वृत्ती असणारी. ती वृत्ती प्रदान करणारी.

महेश्वरी- महेश्वराची सहलीलाचारीनी. श्रीशाम्भवी- शंभू अर्थात भगवान शंकर. शम् म्हणजे कल्याण. तर भू म्हणजे निर्माण होणे. ज्यांच्या चरणाशी जगाचे कल्याण निर्माण होते ते शंभू. त्यांची चैतन्यशक्ती ती शंभूची शंभूची. जगतां जननी - सकल विश्वाची जननी. आदिशक्ती. मूळमाया. परा- परा शब्दाचा अर्थ आहे श्रेष्ठ.

परा हा एक वाणीचा प्रकार देखील आहे. चोथ्या प्रकारच्या या वाणीत साधकाला अखंड ओंकार नाद ऐकू येतो. तो ओंकार आईचे स्वरूप आहे . वादेवता- वाणीची देवता. जगातील सर्वच पर्शुंना कोणत्या ना कोणत्या स्वरूपात आवाज काढता येतो. त्यांना देखील ध्वनी आहे. पण त्यांना वाणी नाही. त्यांना आपल्या मनातील सर्व भावना पाहिजे तशा बोलता येत नाही. वाणी हे माणसाचे वैभव आहे. आई ललिता त्या वाणीची देवता आहे. सोप्या शब्दात ती आपल्याला मनुष्यत्व प्रदान करणारी आहे.

त्रिपुरेश्वरी- या आई जगदंबा ललितेची उपासना श्री त्रिपुरसुंदरी रूपात केली जाते.

केतु शब्दाचा अर्थ स्वर्ग, मृत्यू ,पाताळ. तर देहाच्या बाबतीतला अर्थ स्थूल, सूक्ष्म आणि कारण देह. या सगळ्यांची स्वामिनी. सकाळी मी वाणीने तिचे भजन करतो.

कैसा हा

मनाचा केर येथे, करावा दूर कैसा हा सदा नयनी वसे आसवांचा पूर कैसा हा जगायला जरी ध्यास अपुरा जाणवेना मज मनाच्या स्पंदनांना, जळे कापूर कैसा हा जसा येथे उगावतो, रवी पूर्वेस दिवसाला तसा तो सांजकाळी, बदलतो नूर कैसा हा मला ही चांदण्यांचे, आसवे वाटते अंगा बघा येथे धुक्याचा, निघावा वारंते कैसा हा असे सजेथे इथे मेफलोचं नूर मोटाळे बघा बेताल होतो, मनाचा सूर कैसा हा

● अनिल जाधव

अमरावती, मो. ९४२२८५७०६०

मेळघाट व्याघ्र प्रकल्प; मेळघाटातील वनसैनिक

सध्या संपूर्ण जग श्रेलंजवुपे आहे, सर्व सामान्य-असामान्य लोक आपल्या-आपल्या घरांमध्ये कुटुंबासमवेत सुरक्षित आहे व कुटुंबाला वेळ देत आहे आणि द.त., सोशल मिडिया च्या माध्यमातून जगाशी घरीबासून लेपपशली आहे, नव नवीन खाण्याचे बेट आखले जात असतील, बाप मुला-मुली सोबत घरगुती खेळ खेळत असले, त्यातून धमाल करत असले, आणि घरची स्त्री म्हणत असले बर झाल बापा हा कोरोना आला आणि यांना घरी राहयला वेळ मिळाला पण असे ही अनेक कुटुंब आहे, असे अनेक लेकर आहे ज्यांचे बाप-माय घराबाहेर आहे आणि महिनो गिनतीने ते घरी नाही येऊ शकणार आहे त्यातील एक म्हणजे वनसैनिक.

अनेकदा दौरावर गेलो कि मी वनसैनिका सोबत असतो आणि ते म्हणतात इतरांच बर आहे आम्हाला तर या वनाचे रक्षण करण्यासाठी इथे राहणे गरजेचे आहे, कोरोना असो व इतर काही आमच्या आयुष्याचा बदल होत नाही, आता तर आम्हाला डोंड्यात तेल घालूनच राहावे लागणार, प्रचंड तापणारी उज आणि विविध मार्गे लागणारे वनचे आणि हे वनचे वेळ पाहून लागत नसतात रात्री-बेरात्री तर कधी भर उन्हात जीवाची लाहीलाही होते हे वनचे विजवतांना,अनेकदा कशाला नेहमीच एक बनवा विजवून होत नाही तर दुसरीकडून वायरेलेसे तो इकडे बनवा लागला आहे, बऱ्याचदा उपाशी-तापाशी, नदी नाल्यातील पाणी पियुन

हे वनचे विजवावे लागतात आणि ते अत्यंत गरजेचे असते नाहीतर भीषण परिस्थिती उदभवते आणि हे सर्व करायला आम्हाला कर्तव्यार हजर व्हावेच लागते तरी आमचे महत्त्व सामान्य माणसांपर्यंत पोहचत नाही. अशी व्यथा वनसैनिकाशी केलेल्या चर्चेतून मला कळाली. आम्हा सर्वांची सर्वात महत्त्वाची गरज काय असेल तर पाणी आणि शुद्ध हवा आणि त्या शुद्ध हवा व पाण्याच्या संरक्षणाची जबाबदारी या वन सैनिकाकडे असते तरी तो उपेक्षित असतो, या बघव्यामध्ये त्यांना चटके बसतात अनेक जन भाजतात, जखमा होतात, कधी कधी मृत्यू डोळ्यासमोर असतो तरी तरी त्यांचे महत्त्व कुणाला कळत नाही.कारण जगाशी फारसा लेपपशली राहत नाही त्यांची दुनिया म्हणजे जंगल आणि जंगल आणि तिथेच वन्यशाणी. त्यांचे संवर्धन व संरक्षण करणे हे त्यांचे ध्येय आणि तेच त्यांचे दैवत. त्या पलीकडे गावामध्ये विविध

लागते. यामध्ये केवळ पुरुषच नाही तर महिला सुद्धा असतात, दुध पिणारी बाळ घरी ठेवून खाकी घालून कर्तव्य बजावत लागत. किती ताण पडत असेल मनावर व शरीरावर, अनेकांचे बोलण्याचे घाव असेल, कधी वरिष्ठाकडून तर कधी घरच्याकडून. तरी तो आपले कर्तव्य पार पडतोय एका वेळेस अनेक भूमिका बजावतोय रंगभूमीवरल नटासारखा पण हा नट खोटा नसतो तो प्रत्यक्ष उन पाऊस, थंडी या सर्व रंगमचावर उभा असतो ताट मानाने खाकी घालून, कधी काठी घेऊन तर कधी विविध योजनांचा डोंगर घेऊन आणि मनावर ताण असला तरी ही दाखवता येत नाही चेहऱ्यावर हसू व ओठावर गोड शब्द ठेवूनच उभ राहव लागत. डॉंगर,नदी, कपारी,खोऱ्यातून गस्ती करावी लागते कधी प्रत्यक्ष जंगली श्वापदांसोबत नजरानजर होते तर कधी हल्ले सुद्धा तरी त्याला कर्तव्य पार पाडावे लागते.आपल्या उद्यासाठी त्यांना त्यांचा आज घावा लागतो. सैनिक जसे सीमेवर परकीय शत्रू पासून आपले संरक्षण करते, पोलीस जसे आंतरिक सुरक्षा पाहते तसेच हे वन सैनिक आहे, त्यांचा ही आदर गौरव होणे गरजेचे आहे आणि कधीतरीसध्याकाली ५ वाजता या वन सैनिकाकरिता टाळ्या वाजवून हा आदर त्यांना देऊ या.

● प्रफुल्ल सावरकर

उपजीविका तज्ञ मेळघाट व्याघ्र प्रकल्प, अमरावती.मो. ८९२८२९९०२०